

УДК 338.242:330.322

Вьшинська Т.Л., к.е.н., ст. викл. кафедри міжнародної економіки Київського національного торговельно-економічного університету

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті наведено класифікацію інвестицій згідно Податкового кодексу України (капітальні; фінансові: прямі та портфельні; реінвестиції). Проаналізовано обсяг Прямих іноземних інвестицій в економіку України упродовж 2002-2014 рр. Представлено обсяг Прямих інвестицій з України упродовж 2002-2014 рр. у економіки країн світу. Проаналізовано географічну структуру Прямих іноземних інвестицій в економіку України упродовж 2002, 2010-2014 рр. Наведено обсяги експорту та імпорту товарів до України з Кіпру, Белізу та Віргінських островів (Брит.) упродовж 2009-2014 рр. Розглянуто товарну структуру експорту та імпорту до України з зазначених країн. Проаналізовано географічну структуру Прямих інвестицій з України упродовж 2002, 2010-2014 рр. Зроблено аналіз капітальних інвестицій за джерелами фінансування та видами активів упродовж 2010-2013 рр.

Ключові слова: *капітальні інвестиції, фінансові інвестиції, реінвестиції, Прямі іноземні інвестиції, імпорт, експорт, офшори.*

Табл. 4, рис. 2, літ. 20.

Вьшинская Т.Л.,

ИНВЕСТИЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ.

В статье приведена классификация инвестиций согласно Налоговому кодексу Украины (капитальные, финансовые: прямые и портфельные; реинвестиции). Проанализирован объем Прямых иностранных инвестиций в экономику Украины на протяжении 2002-2014 гг. Представлен объем Прямых инвестиций из Украины на протяжении 2002-2014 гг. в экономики стран мира. Проанализирована географическая структура Прямых иностранных инвестиций в экономику Украины на протяжении 2002, 2010-2014 гг. Приведены объемы экспорта и импорта товаров в Украину из Кипра, Белиза и Виргинских островов (Брит.) В течение 2009-2014 гг. рассмотрена товарная структура экспорта и импорта в Украину с указанных стран. Проанализирована географическая структура Прямых инвестиций из Украины на протяжении 2002, 2010-2014 гг. Представлен анализ капитальных инвестиций по источникам финансирования и видам активов в течение 2010-2013 гг.

Ключевые слова: *капитальные инвестиции, финансовые инвестиции, реинвестиции, Прямые иностранные инвестиции, импорт, экспорт, офшоры.*

Vyshynska T.L.,

INVESTMENT PROVIDING OF UKRAINE'S ECONOMIC DEVELOPMENT

The article presents the classification of investments under the Tax Code of Ukraine (capital, financial, direct and portfolio; reinvestment). The volume of direct foreign investments in Ukraine during the 2002-2014 years have been analyzed. Direct investment from Ukraine during the 2002-2014 years to other world economies have been presented. The geographical structure of direct foreign investments in Ukraine during 2002, 2010-2014 years have been analyzed. Exports and imports of products to Ukraine from Cyprus, Belize and the Virgin Islands (Brit.) have been presented. During 2009-2014 years considered commodity structure of exports and imports to Ukraine of these countries. The geographic structure of direct investments from Ukraine during 2002, 2010-2014 years have been analyzed. Capital investment funding sources and types of assets during 2010-2013 years have been presented.

Keywords: *capital investment, financial investment, reinvestment, foreign direct investment, import, export, offshore.*

Постановка проблеми. Проблема інвестиційного забезпечення розвитку економіки України особливо актуальна в сучасних політичних та економічних умовах, що склались у країні. Дестабілізація економічної ситуації у країні призвела до скорочення сукупного інвестиційного потенціалу, особливо за рахунок зменшення іноземних інвестицій, що зумовило істотний спад інвестиційної діяльності в Україні, порушення пропорцій у функціональній, галузевій і регіональній структурі інвестицій, про що свідчать дані Державної служби статистики України [1]. Відтак, у 2013 р. обсяг ПІІ в Україну становив 58156,9 млн дол. США, а у 2014 р. даний показник склав 45916,0 млн дол. США.

Необхідність активізації інвестиційного процесу в економіці країни постійно декларується в програмних документах і законодавчих актах. Тим не менш, істотних результатів домогтися поки не вдається.

Непослідовність або зволікання у прийнятті необхідних заходів загрожує виникненням інвестиційного розриву в базових галузях національної економіки.

З огляду на значущість окресленої проблеми виникає потреба у ґрунтовному аналізі сучасних тенденцій інвестиційного забезпечення розвитку економіки України.

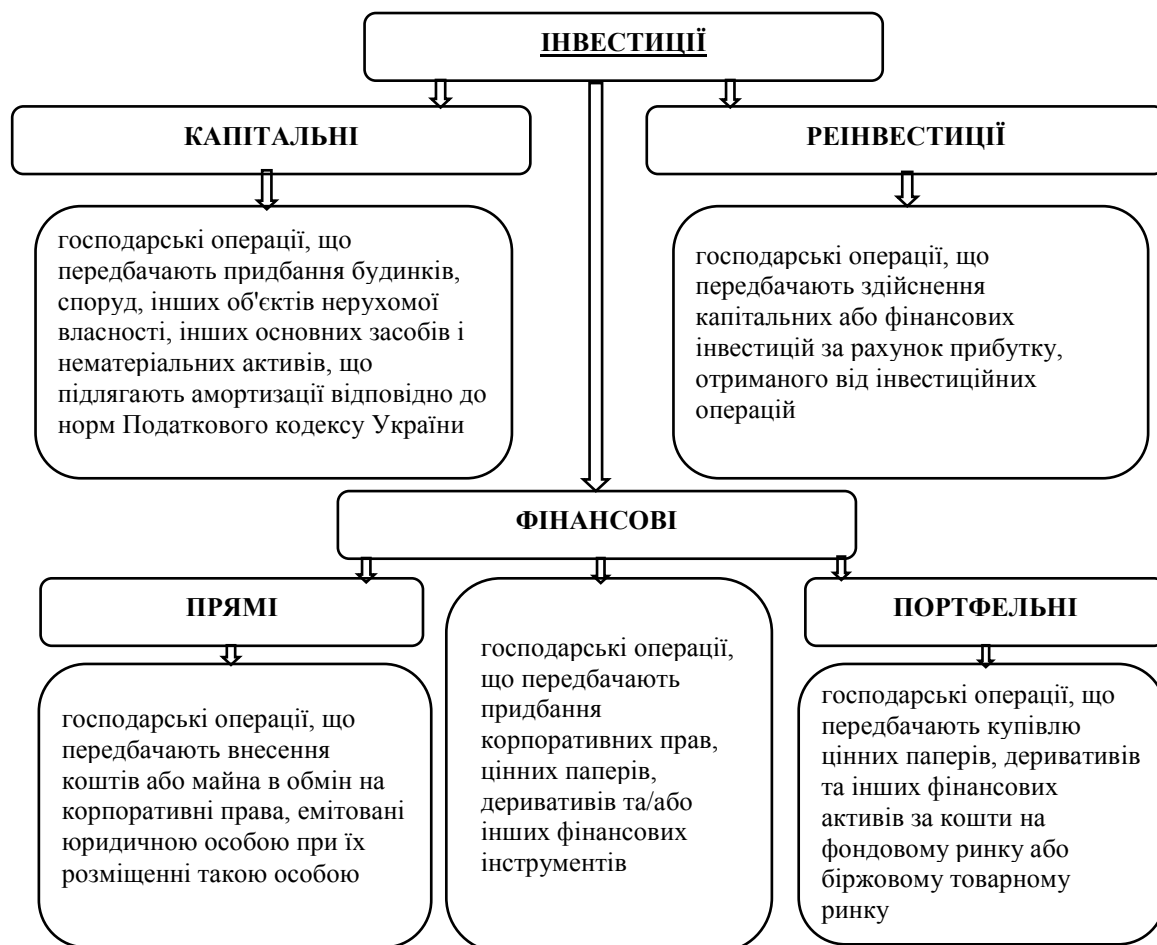
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням теорії та практики інвестування займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, серед яких необхідно відзначити Бланка І.А. [2], Ендовицького Д. А. [3], Шарпа У [4]. Роботи цих авторів базуються на мікроекономічному підході до дослідження інвестиційних процесів. Фундаментальний внесок у формування та розвиток макроекономічної теорії інвестицій внесли роботи Абалкіна Л.І. [5], Доллана Е. [6], Дорнбуша Р. [7], Кейнса Дж.М. [8], Ліндсея Д.С. [6], Менк'ю Н.Г. [9], Саму-Ельсона П. [10], Фішера С. [7,11]. Питання розвитку регіонів на основі формування інвестиційного клімату та поліпшення інвестиційної привабливості були предметом дослідження багатьох вчених-економістів, зокрема Баутіна В.М. [12], Гатауліна А.М. [13], Козлова В.В. [14], Кулова А.Р. [15], Лазовського В.В. [12]. Теоретичними та методологічними проблемами використання макроекономічного підходу до регіональних економічних систем присвячені роботи Балабанова І.Т. [16], Ковальов В.В. [17], Козлов В. [18], та ін. Проте залишаються недостатньо дослідженими питання інвестиційного забезпечення розвитку економіки країни.

Метою статті є комплексний аналіз інвестиційного забезпечення розвитку економіки України на сучасному етапі.

Основні результати дослідження. Сучасний етап розвитку національної економіки висуває як пріоритет розвитку кардинальне поліпшення інвестиційного забезпечення економічної діяльності. Перехід на інвестиційний шлях розвитку об'єктивно вимагає діалектичної єдності галузевого та територіального аспектів формування умов, що забезпечують активізацію інвестиційних процесів в економіці країни.

Згідно Податкового кодексу України (статті 14, пункту 14.1, підпункту 14.1.81) [19], інвестиції - це господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно.

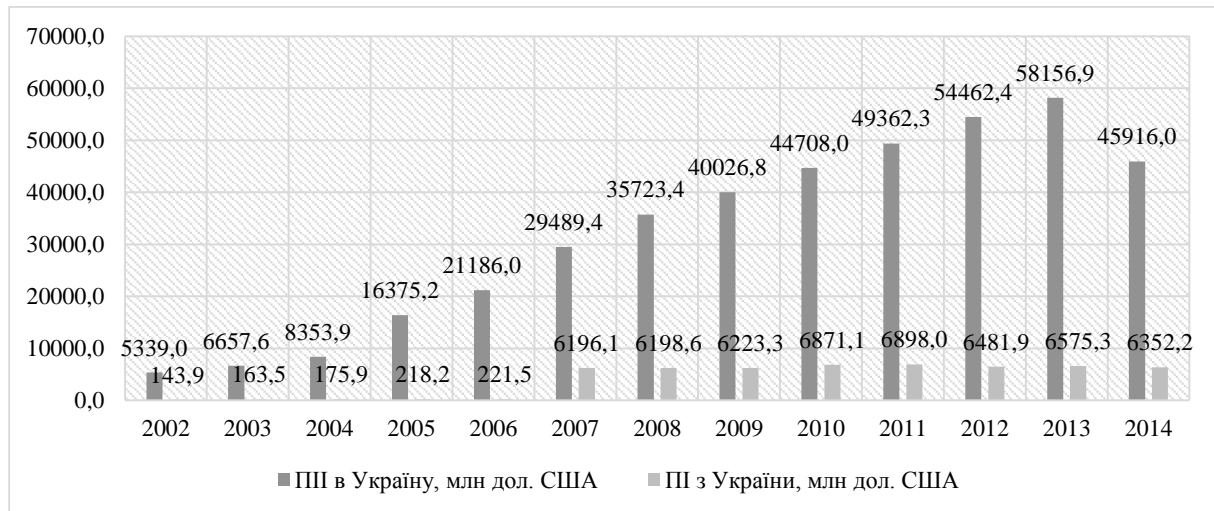
Податковий кодекс України розділяє інвестиції на: капітальні; фінансові (які у свою чергу поділяються на прямі та портфельні) та реінвестиції (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація інвестицій згідно Податкового кодексу України*

*Джерело: складено автором за [19].

Розглянемо обсяг Прямих іноземних інвестицій в економіку України упродовж 2002-2014 рр. (рис. 2). Отже, згідно даних Державної служби статистики України [1], упродовж 2002-2013 рр. спостерігалась позитивна динаміка залучення Прямих іноземних інвестицій в економіку України, відтак у 2013 р. даний показник становив 58156,9 млн дол. США, що є у 10,89 разів більше у порівнянні з даним показником у 2002 р. Проте, у 2014 р. обсяг Прямих іноземних інвестицій в економіку України різко зменшився та склав 45916,0 млн дол. США, тобто на 12240,9 млн дол. США менше ніж попереднього року. Дана тенденція свідчить про негативний вплив нестабільної ситуації в економіці країни, що призводить до небажання потенційних інвесторів вкладати капітали в економіку країни та відповідно призводить до зменшення залучень з-за кордону.

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції в економіку України та Прямі інвестиції з України, упродовж 2002-2014 рр., млн дол. США*

*Джерело: складено автором за [1].

Аналізуючи географічну структуру Прямих іноземних інвестицій в Україну (табл. 1) необхідно відзначити, що починаючи з 2007 р. лідерство міцно посів Кіпр. Прямі іноземні інвестиції з цієї острівної країни стрімко зростали упродовж усієї незалежної України та у 2013 р. досягли 19035,9 млн дол. США. У 2014 р. даний показник зменшився на 5325,3 млн дол. США та склав 13710,6 млн дол. США. Необхідно відзначити, що починаючи з другої половини ХХ ст. використання офшорних територій стало масовим інструментом мінімізації податків практично в усіх країнах світу, значна кількість підприємницьких структур в Україні працює через офшорні або низькоподаткові юрисдикції, яким і є Кіпр, про що свідчать обсяги експорту та імпорту товарів в Україну саме з даної країни, а також обсяг перерахованих коштів українськими банками до Кіпру. Відтак, упродовж 2010–2011 рр. банками було перераховано з України до Кіпру, Британських Віргінських островів та Белізу близько 42 млрд дол. США [20]. У 2012 р. вітчизняний бізнес переорієнтувався щодо вибору країн-офшорів (табл. 2) – обсяг експорту до Белізу порівняно з 2011 р. збільшився у 29 разів, до Британських Віргінських островів – у 2,5 раза, натомість до Кіпру зменшився внаслідок активних заходів української влади та укладення нової Конвенції про уникнення подвійного оподаткування. При збільшенні обсягів експорту до Белізу у 2012 р. до 225,12 млн дол. США різко збільшуються і обсяги Прямих іноземних інвестицій з Белізу до України, які становлять 1055,6 млн дол. США. Подібна ситуація склалась і з Віргінськими островами (Брит.). Обсяг експорту у 2012 р. збільшився у 2,5 раза, обсяг Прямих іноземних інвестицій в економіку України також зріс у 1,32 раза.

Основними статтями експорту товарів з України до Кіпру є: нафта та нафтопродукти, вугілля кам'яне, руди та концентрати титанові, недорогоцінні метали та вироби з них, а також продукти рослинного походження, такі як кукурудза, ячмінь, насіння свиріпи або ріпаку. Основними статтями імпорту товарів з Кіпру до України є: цитрусові та лікарські засоби.

Основними статтями експорту товарів до Віргінських островів (Брит.) є: мінеральні продукти, зокрема нафта та нафтопродукти; недорогоцінні метали та вироби з них; жири та олії тваринного чи рослинного походження, зокрема олія [1].

Необхідно особливо відмітити та наголосити на тому, що у 2014 обсяг експорту товарів з України до Кіпру різко збільшився у порівнянні з 2013 р., а саме у 1,76 рази та склав 283,7 млн дол. США. Обсяги експорту до Белізу та Віргінських островів (Брит.) у 2014 р. навпаки мали тенденцію до різкого зменшення. Відтак до Белізу вони зменшилися у 484,9 рази, а до Віргінських островів (Брит.) у 3,48 рази.

Таблиця 1

Географічна структура Прямих іноземних інвестицій в економіку України, упродовж 2002, 2010-2014 рр., млн дол. США*

Країна / Рік	2002	2010	2011	2012	2013	2014	Відхилення (абсолютне)				
							2010/ 2002	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013
Кіпр	602,6	9914,6	12645,5	17275,1	19035,9	13710,6	9312,0	2730,9	4629,6	1760,8	-5325,3
Німеччина	312,1	7076,9	7386,4	6317,0	6291,8	5720,5	6764,8	309,5	-1069,4	-25,2	-571,3
Нідерланди	398,8	4707,8	4822,8	5168,6	5561,5	5111,5	4309,0	115,0	345,8	392,9	-450,0
Російська Федерація	322,6	3402,8	3594,5	3785,8	4287,4	2724,3	3080,2	191,7	191,3	501,6	-1563,1
Австрія	210,9	2658,2	3423,1	3401,4	3257,5	2526,4	2447,3	764,9	-21,7	-143,9	-731,1
Велика Британія	510,5	2298,8	2508,2	2556,5	2714,1	2145,5	1788,3	209,4	48,3	157,6	-568,6
Віргінські Острови (Брит.)	337,0	1460,8	1607,0	1884,9	2493,5	1997,7	1123,8	146,2	277,9	608,6	-495,8
Франція	-	2367,1	2230,7	1765,3	1825,8	1614,7	-	-136,4	-465,4	60,5	-211,1
Швейцарія	272,7	859,4	960,3	1106,2	1325,4	1390,6	586,7	100,9	145,9	219,2	65,2
США	898,0	1192,4	1043,1	936,7	991,1	862,3	294,4	-149,3	-106,4	54,4	-128,8
Польща	-	935,8	875,5	916,4	845,4	831,2	-	-60,3	40,9	-71,0	-14,2
Беліз	-	-	-	-	1055,6	642,4	-	-	-	-	-413,2
Інші країни	1473,8	7833,4	8265,2	9346,0	8471,9	6638,3	6359,6	431,8	1080,8	-874,1	-1833,6

* Джерело: складено автором за [1].

Таблиця 2

Експорт та імпорт товарів до України з Кіпру, Белізу та Віргінських островів (Брит.), упродовж 2009-2014 рр., тис дол. США*

Країна/Рік	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Відхилення (абсолютне)				
							2010/ 2009	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013
ЕКСПОРТ											
Кіпр	130791,5	175382,3	174415,8	168047,2	161554,9	283724,9	44590,8	-966,5	-6368,6	-6492,3	122170,0
Беліз	4529,7	5126,2	7524,5	225175,4	174718,5	360,3	596,5	2398,3	217650,9	-50456,9	-174358,2
Віргінські острови (Брит.)	378527,0	379148,1	152390,5	364775,3	384698,2	110706,6	621,1	-226757,6	212384,8	19922,9	-273991,6
ІМПОРТ											
Кіпр	49102,5	90463,5	143933,0	79550,9	70320,8	50298,8	41361,0	53469,5	-64382,1	-9230,1	-20022,0
Беліз	383,0	675,8	480,0	1052,7	5457,1	5629,1	292,8	-195,8	572,7	4404,4	172,0
Віргінські острови (Брит.)	2863,2	728,2	700,8	4740,0	2367,5	1111,5	-2135,0	-27,4	4039,2	-2372,5	-1256,0

* Джерело: складено автором за [1].

Географічну структуру Прямих інвестицій з України в економіці країн світу наведено у табл. 3. Аналізуючи дані, необхідно відзначити, що як і при Прямих іноземних інвестиціях в економіку України, тут також лідируючу позицію займає Кіпр. Відтак, у 2014 р. було інвестовано 5819,0 млн дол. США. До сімки лідерів за обсягами прямих інвестицій з України входять такі країни, як: Російська Федерація, Латвія, Польща, Грузія, Віргінські острови (Брит.) та Казахстан. Необхідно також відзначити, що у 2014 р. обсяг Прямих інвестицій з України до Російської Федерації зменшився у 1,84 рази та склав 196,9 млн дол. США.

Окрім того, обсяг Прямих іноземних інвестицій з Російської Федерації до України у 2014 р. також різко зменшився у 1,58 рази і становив 2724,3 млн дол. США.

Проаналізуємо капітальні інвестиції в Україні. Обсяг капітальних інвестицій за джерелами фінансування наведено у табл. 4. Дані свідчать про те, що обсяг капітальних інвестицій стрімко зростав упродовж 2010-2012 рр., проте у 2013 р. даний показник, у порівнянні з 2012 р., зменшився на 25964 млн грн. та склав 267728 млн грн. Упродовж досліджуваних 2010-2013 рр. найбільшу частку тут посідають власні кошти підприємств та організацій, відтак у 2013 р. вони становили 63,7% від усього обсягу

капітальних інвестицій. Друге місце посідають кредити банків та інші позики, у 2013 р. даний показник становив 15,3% від загального обсягу, а саме 40878,3 млн грн. Найменшу частку займають кошти іноземних інвесторів, які становили у 2013 р. 4881,2 млн грн., або 1,8% від загальної кількості капітальних інвестицій.

Таблиця 3

Географічна структура Прямих інвестицій з України, упродовж 2002, 2010-2014 рр., млн дол. США*

Країна / Рік	2010	2011	2012	2013	2014	Відхилення (абсолютне)			
						2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013
Кіпр	5818,5	6342,1	5810,5	5818,5	5819,0	523,6	-531,6	8,0	0,5
Російська Федерація	362,4	236,5	292,5	362,4	196,9	-125,9	56,0	69,9	-165,5
Латвія	98,8	80,4	95,5	98,8	85,0	-18,4	15,1	3,3	-13,8
Польща	56,4	48,2	54,2	56,4	52,6	-8,2	6,0	2,2	-3,8
Грузія	42,1	32,7	32,8	42,1	36,4	-9,4	0,1	9,3	-5,7
Віргінські Острови (Брит.)	25,8	25,8	25,8	25,8	25,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Казахстан	25,9	24,5	25,0	25,9	24,2	-1,4	0,5	0,9	-1,7
Інші країни	145,4	107,8	145,6	145,4	112,3	-37,6	37,8	-0,2	-33,1
ВСЬОГО	6575,3	6898,0	6481,9	6575,3	6352,2	322,7	-416,1	93,4	-223,1

*Джерело: складено автором за [1].

Аналізуючи капітальні інвестиції за видами активів [1] можна відзначити, що найбільшу частку тут займають машини, обладнання та інвентар – 30,2% від загальної кількості інвестицій у 2013 р., або 80970,6 млн грн. Друге місце посідають інженерні споруди, частка яких у загальному обсязі становить 22% у 2013 р., або 58769,3 млн грн. Третє місце займають нежитлові будівлі – 19,9% від загального обсягу, що складає 47907,5 млн грн. Четверте місце – житлові будівлі з показником у 15,5%, що становило у 2013 р. 41567,3 млн грн. Необхідно зазначити, що остання місце займають капітальні інвестиції у землю – 0,4% від загального обсягу, тобто 1170,7 млн грн. у 2013 р.

Таблиця 4

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування, упродовж 2010-2013 рр., млн грн.*

Джерела фінансування	2010		2011		2012		2013		Відхилення (абсолютне)		
	млн грн.	%	млн грн.	%	млн грн.	%	млн грн.	%	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012
Усього	189061	100	259932	100	293692	100	267728	100	70871,7	33760	-25964
у т.ч. за рахунок											
коштів державного бюджету	10952,2	5,8	18394,6	7,1	17141,2	5,8	6497,8	2,4	7442,4	-1253,4	10643,4
коштів місцевих бюджетів	6367,7	3,4	8801,3	3,4	9149,2	3,1	7219,2	2,7	2433,6	347,9	-1930,0
власних коштів підприємств та організацій	114963,6	60,8	152279,1	58,6	175423,9	59,7	170675,6	63,7	37315,5	23144,8	-4748,3
кредитів банків та інших позик	23336,2	12,3	42324,4	16,3	50104,9	17,1	40878,3	15,3	18988,2	7780,5	-9226,6
коштів іноземних інвесторів	4067,7	2,2	7196,1	2,8	5040,6	1,7	4881,2	1,8	3128,4	-2155,5	-159,4
коштів населення на будівництво власних квартир	4654,2	2,5	4470,0	1,7	3651,0	1,2	6574,9	2,5	-184,2	-819,0	2923,9
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	16176,0	8,6	15102,9	5,8	21975,1	7,5	21770,1	8,1	-1073,1	6872,2	-205,0
інших джерел фінансування	8543,0	4,5	11363,9	4,4	11206,0	3,8	9230,9	3,4	2820,9	-157,9	-1975,1

*Джерело: складено автором за [1].

Висновок. Підсумовуючі усе вище наведене можна зробити наступні висновки. Упродовж 2002-2013 рр. стрімко зростали обсяги Прямих іноземних інвестицій в економіку України. Проте дана тенденція різко погіршилася у 2014 р., коли даний показник зменшився на 12240,9 млн дол. США у порівнянні з 2013 р. та склав 45916,0 млн дол. США. Аналіз географічної структури Прямих іноземних інвестицій дозволяє стверджувати, що починаючи з 2007 року основним інвестором в Україну залишається невелика острівна країна Кіпр. Також у 2013-2014 рр. різко збільшилися обсяги Прямих іноземних інвестицій з Белізу до України, що пов'язано з нарощенням обсягів зовнішньої торгівлі підприємницьких структур України з даною країною, оскільки у 2012 р. обсяг експорту до Белізу різко

збільшився у 29 разів порівняно з 2011 р. та склав 225175,4 тис. дол. США. Обсяг експорту та імпорту товарів з Віргінських островів (Брит.) у 2012 р. також різко зростає, експорту – у 2,4 раза, імпорту – у 6,8 раза. У цей же час різко зменшуються обсяги імпорту (у 1,8 раза порівняно з 2011 р.) та експорту товарів на Кіпр що, на нашу думку, пов'язано з активними заходами української влади по боротьбі з зовнішньою торгівлею саме з цією низькоподатковою юрисдикцією та прийнятті нової Конвенції про уникнення подвійного оподаткування з Кіпром. Отже, можна стверджувати, що у 2012 р. відбулася переорієнтація українського бізнесу щодо вибору країн-офшорів.

Проте, у 2014 р. спостерігається різке збільшення експорту товарів до Кіпру – у 1,76 раза порівняно з 2013 р. Обсяг експорту товарів до Белізу та Віргінських островів (Брит.) навпаки має тенденцію до різкого зменшення, до Белізу – у 484,9 раза, до Віргінських островів (Брит.) – у 3,48 раза. Отже, опираючись на статистику, можна стверджувати, що у 2014 р. український бізнес знову почав працювати через Кіпр.

Необхідно обов'язково відзначити, що у зв'язку з політичною ситуацією, у 2014 р. обсяг Прямих інвестицій з України до Російської Федерації зменшився у 1,84 раза та склав 196,9 млн дол. США. Окрім того, обсяг Прямих іноземних інвестицій з Російської Федерації до України у 2014 р. також різко зменшився у 1,58 раза і становив 2724,3 млн дол. США.

Аналіз капітальних інвестицій за джерелами фінансування показав, що найбільшу частку тут посідають власні кошти підприємств та організацій, які у 2013 р. становили 63,7% від загального обсягу.

Аналіз капітальних інвестицій за видами активів показав, що найбільшу частку тут займають машини, обладнання та інвентар – 30,2% від загального обсягу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Бланк, И.А. Инвестиционный менеджмент Киев: МП «ИТЕМ» ЛТД, Юнайтед Лондон Трейд Лимитед» 1995, - 448 с.
3. Ендовицкий, Д. А. Комплексный анализ и контроль инвестиционной деятельности: Методология и практика / Под ред. Л. Т. Гиляровой. — М.: Фин. и стат. 2001.-400с.
4. Шарп, У., Александер, Г., Бэйли, Дж. Инвестиции: Пер. с англ. -М.: ИНФРА М, 2003. - XII, 1028 с.
5. Абалкин, Л.И. Избранные труды: в 4-х тт. Т. III. М.: ОАО НПО Экономика, 2000.-519 с.
6. Долан, Э.Дж., Линдсей, Д. Рынок: макроэкономическая модель: Пер. с англ. В. Лукашевича и др. / Под общ. Ред. Б. Лисовика и В. Лукашевича. -СПб., 1992.
7. Дорнбуш, Р., Фишер, С. Макроэкономика / Пер. с англ. — М.: Изд-во МГУ, Инфра-М, 1997. 784с.
8. Кейнс, Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. Антология экономической классики — М.: Эконов-Ключ, 1983. — С.241.
9. Мэнкью, Н. Г. Макроэкономика. Пер. с англ. М.: Издательство МГУ, 1996.-736 с.
10. Самуэльсон, П. Экономика. Т.1. М.: НПО «Алгон» «Машиностроение», - 1997, - 332с.
11. Фишер, С. Экономика России: перспектива и ретроспектива // Экономический журнал ВШЭ, 2001. №3. - С.416-424.
12. Баутин, В.М., Лазовский, В.В. Инновационно инвестиционная деятельность в рамках ИКС. - М.: Росинформагротех, 2001 - 84 с.
13. Математическое моделирование экономических процессов в сельском хозяйстве / Под ред. А.М.Гатаулина. М.: Агропромиздат, 1990. - 432 с.
14. Козлов, В. Софинансировать инновационное развитие сельского хозяйства // Экономика сельского хозяйства. -2007. -№ 5. С.32
15. Кулов, А.Р. Доходность сельского хозяйства и инвестиционная привлекательность в отрасли // Финансы. 2006. - №11. — С.7-10
16. Ю.Балабанов, В.С. Интенсивный тип воспроизводства в сельском хозяйстве/ отв. Ред. В.А.Тиханов. М.: Наука, 1985. - 144 с.
17. Ковалев, В. В. Методы оценки инвестиционных проектов. М.: Финансы и статистика, 2001. - 144 с.
18. Козлов, В. Софинансировать инновационное развитие сельского хозяйства // Экономика сельского хозяйства. -2007. -№ 5. С.32
19. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755- VI.
20. Економічна правда. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/> 2012/04/6/320938/;
<http://www.epravda.com.ua/publications/2012/06/6/324644/>